

Éneknyelvi településnevek az Ob mentén

SCHMIDT ÉVA

/BUDAPEST/

A Peregrjobjnoje faluból származó Afanaszjev Petulov a századforduló körül, régi szokás szerint, éneket költött leánykérő útjáról. Ebben fordul elő az alábbi mondat: tāpet-jāŋ šōwəs ōməstə miγ / Xūt-jāŋ šōwəs ōməstə miγ/ mā tam joxtiyamem-šiya. 'Zu dem von siebzig šōwəs-Vögeln bewohnten Land, / zu dem von sechzig šōwəs-Vögeln bewohnten Land/ kam ich.'¹. A kívülállóknak értelmezhetetlen mondatot STEINITZ magyarázata világítja meg: "Poetischer Name des Dorfes Muligort /Scher. mŷlə-kŷrt/, nach dem Gentilgeist, der tāpet-jāŋ šōwəs Xoranj ūrt 'Geist von der Gestalt von 70 š.-Vögeln' heisst"². Ez az első híradás arról, hogy az obi osztják énekekben a falvakat nem feltétlenül jelölik köznyelvi nevükkel.

1980 nyarán és 1982 őszén a serkáli és kazim-torkolati osztjások énekeit gyűjtve nyilvánvalóvá vált, hogy Petulov helymegjelölése korántsem egyedi. Az általam bejárt területen az éneknyelvben a falvak közvetlen megnevezése -- meghatározott esetektől eltekintve -- kifejezetten költőietlennek számít. Következésképp a települések folklór megnevezései sajátos rendszert alkotnak, melyben az idősebb nemzedék még elég jól tájékozódik. Az adatközlők általában annak az 5-6 szomszédos falunak a megnevezését ismerik, ahonnan rokoni és baráti kapcsolataik alapján éneket hallhatnak. A fiatalok, az osztják énekkultúrától teljesen elidegenedve, legfeljebb saját falujuk nevét tudják.

Lehet, hogy az északi obi-ugorság más területein is léteznek éneknyelvi településnevek, de a publikált szövegekből ítélve valahogy kevésbé szembeszökőek, mint a serkáli, kazim-torkolati osztjakoknál és obi voguloknál, ahol a gyűjtő szinte az első nap találkozik velük. Rendszerük nyilván azért nem vált eddig ismeretessé, mert STEINITZ előtt az összes kutató csak átutazott ezen a területen. -- Nb. STEINITZ és CSERNYECOV hagyatékában valószínűleg van ide vonatkozó anyag. A teljes rendszert nem sikerült adatolnom, de az énekgyűjtés melléktermékeként megismert töredéket is érdemesnek látszik közreadni.

Elöljáróban szükséges annyit megjegyezni, hogy a vizsgált terület az utóbbi századokban az obi-ugorság központjának számított. Az Ob középső-alsó folyása menti fekvés élelmezés és közlekedés szempontjából mindenkor az átlag fölé emelte. Előbb a zürjének és oroszok nyugati, majd az oroszok déli előrenyomulása következtében jelentősége fokozatosan növekedett, és a XVII-XVIII. században tetőzött. Az Észak-kodai és a Podgorodnaja volosztyhoz tartozó obi falvakba a XVIII. századtól mind nyugatról, mind keletről több hullámban történtek betelepülések. A kultikus központok is áttolódtak e területre.

A serkáli /és nizjami?/ osztjakoknál kifejlődött egy igen sajátos, jellegzetes dallamkinccsel és verstannal rendelkező énekkultúra -- ezt írta le STEINITZ híres tanulmányában³. Verstanilag az újabb /azaz egyéni/ kazim-torkolati énekek is ide tartoznak. Déli határa nem ismeretes, mivel nincs publikált nizjami énekanyag. Sajátsága ennek az énekkultúrának az egyéni műfajokra is kiterjedő archaizáló-emelkedett stílus. Az obi-ugor költészetben, ahol a nominális sorok első 3/4 része szinte kötelezően állandó jelzőkből épül fel, nem könnyű még e túldíszített képszerűségnél is "emelkedettebb" hatást elérni. Az énekköltők úgy oldották meg a problémát, hogy a kötött és aktualizált szövegű kultikus énekekből, melyek funkcionálisan is "emelkedettek" voltak, igyekeztek minél több stíluselemet átültetni az egyéni, világi témájú énekekbe.

Az Ob mentén Peregrjobjnojétól Vonzevátig az idős nemzedék egyéni /sors/ének repertoárjában, különösen pedig a "reprezentatívnek" szánt alkotásokban mind a mai napig uralkodik ez az emelkedett stílus. Ennek jegyében a szerző védőszeleimeire való utalásokkal emeli tekintélyét és más témákban sem fukarkodik a kultikus vonatkozások érzékeltetésével, előszeretettel használ imákból és medveünnepi műfajokból kölcsönzött formulákat, stb. amit Petulov idézett éneke is bizonyít⁴. Jelenleg mindez már csak stíluskérdés, nem függ össze feltétlenül a szerző vallásos érzéseivel és egyáltalán az ének tartalmával. Aki önmagát és énekét az átlag fölé akarja emelni, az csak a hagyományos formanyelvvel érheti el célját. Míg eredetileg a stílusirányzat nyilván az adott obi falvak jelentőségét volt hívatni tükrözni, ma inkább csak a szerző egyéni presztizsét növeli az idősebb nemzedéken belül: az "emelkedett", különösen a kultikus énekek ismerői már ritkaságszámba mennek. A serkáli osztjakoknál megfigyelhető az a tendencia is, hogy a kultikus éneknyelvet jelölő tunx jasəŋ 'bálvány nyelv' terminus jelentése kiszélesedik az emelkedett stílusra általában. Sajat szerkesztésű, hagyományos stílusú sorsénekemet hallgatva az öregek nemegyszer meglepetten felkiáltotta: neš, tunx jasəŋə pa ɣəšt! 'nahát, bálvány nyelven is tud!'.
 k.

A falvak éneknyelvi formulái is az emelkedett stílussal függenek össze, bár a röpdal-improvizációkat kivéve mindenfajta egyéni énekben használatosak, ha a falunévnek egy egész sort kell kitennie. Valószínű, hogy elsődleges alkalmazási körük nem az egyéni ének volt. Szerkesztésük tökéletesen megegyezik a kultikus énekeknek a különféle tabuk és az emelkedett stílus következtében kialakult helynév-formuláival. Az aktualizált szövegű műfajokban /idéző-ének, medveünnepi bálványének, medveének/ elő is fordulnak egyes falumegjelölések, pl. tūntə/wāsijen pun xū wušan jinkna 'an der Überfahrstelle /?/ des Gänse-/Entenfedermannes' = Lochtotkurt⁵, xūyette/mante tōw yorpə wōš 'in der Stadt von der Gestalt eines Rennenden/laufenden Pferdes' = Vežakari⁶. Ha adatok hiányában nem is bizonyítható,
 t
 or

hogy mind ilyen énekekből származnak, mindenesetre azok stílusának hatása kétségtelen.

A kultikus énekek helynév-formulái a következő típusokba sorolhatók: /1/ konkrét: /a/ a bálványok szent helyeinek neve; /b/ településnevek; /2/ konkretizált: földrajzi /hidro-, toponimikai, stb./ nevek. A formulák leíró jellegű jelzős szerkezetek; világi témájú egyéni énekekben is előfordulhatnak. Az /1/ típus általánosan elfogadott, mint egy adott hely megnevezése, a /2/ típus kisebb közösségben egy meghatározott helyet jelöl, szélesebb körben azonban vagy nem értelmezhető konkrétan, vagy polyszemantikus. Pl. a "hét vörösfenyő állta domb" formula egymástól függetlenül több faluban is használatos lehet, mint egy környékbeli domb megnevezése, -- Tugijani-ban azt a dombot jelenti, melyen Felső-Tugijani állt, -- távolabbi vidékeken vagy nem tudják, hogy milyen dombról van szó, vagy több, különböző dombot is lehetséges értelmezésnek tartanak. Az énekek helymegjelöléseiben a jelzők nagyrésze nem díszítő, hanem éppen konkretizáló funkciójú.

A falumegjelölések, bár több variánsuk lehet, 7-8 falnyi közösségen belül értelmezhető, egységes formulák. Döntő többségük a helyi bálványokkal kapcsolatos. Értesüléseim sok szempontból megfelelnek CSERNYECOV nézetének, miszerint a bálványokat egy-egy vérségi csoport magáénak vallja, ember-, és párhuzamosan állat-alakban képzelel el. A bálványok egymás közt különböző rokonsági viszonyokban vannak, azonos nevű, vérrokonnak tartott bálványok több /gyakran 7/ faluban fordulhatnak elő. Egy falunak vagy vérségi csoportnak több bálványa is lehet. A falut jelző formula általában a fő bálványra utal, parallelizmusként ehhez csatlakozhat egy alacsonyabb rangú bálvány neve is. Az azonos nevű bálványt tisztelő falvak megjelölése különböző /adattárunk szerint pl. a šwəš cjka-t tisztelő Ob-melléki mule kurt és kis-szoszvai tūńsəŋ kurt vagy a töxΛəŋ ĩki-t tisztelő kazim-torkolati tük-jəkəŋ kqrt és šūjəΛ kqrt/. A különösen magasrangú bálványistenségek szent helyeinek formuláját hajlamosak a közeli falura való utalásként értelmezni

/jem wəš, kättas kurt/. Az éneknyelvi formulák elemei néha a faluhoz kötődő társadalmi egységek nevében is szerepelnek /rāsan kqrt, jem wəš/.

A falumegjelölések magyarázataként Kaz. ar jasəŋn ΛοηχηΛ širn šiti löpijΛi 'az ének nyelvben bálványa szerint így mondják' választ adnak még akkor is, ha a bálványra nincs konkrét utalás a formulában /tūňšəŋ kurt, päštar kqrt/. Az átlagos idős adatközlő nem feltétlenül ismeri az archaikus szavak jelentését és a bálványok vonatkozó mondáit. A rokonnak tartott bálványokról egy falun, sőt egy családon belül is eltérhetnek a vélemények, a helyi bálvány "testvérei" közül legfeljebb 2-3-nak a lakóhelyét tudják megnevezni. A távolabbi falvak alacsonyrangú bálványairól az öregeknek sincsenek világos elképzelései. A bálványok társadalmi csoporthoz kötöttsége szűkebb körben és bizonytalanabban ismert, mint helyhez kötöttségük. Jelenleg a falunév-formulák a Kazim-torkolat körül inkább használatosak, mint a serkáli vidéken, ami a dél felől ható, intenzív kultúraváltással függ össze.

Az itt közölt településmegjelölések Vanzevát, Polnovát, Tugijani, Nyizsnyije Narikari, Muligort és Peregrjobnoje falvakban gyűjtött énekekből származnak. Egyszerűsített éneknyelvi alakban, esetragok nélkül közlöm őket. A magyarra fordíthatatlan osztják szavakat kezdőbetűjükkel jelölöm. Parallelizmusok rövidítésénél a / jel előtti szó a parallelizmus első, az azt követő szó pedig a parallelizmus második sorában szerepel. A falvak orosz neveit jelenlegi népnyelvi, nem hivatalos alakjukban adom meg.

ADATTÁR

I. Kazimtorkolati nyelvjárású osztják falvak:

1/a χīň/Λa/ /küʌ/Λa/ wəŋ teΛəp müw 'kórszellemmel/ördöggel tele nagy föld' = /?/ ВАНЗЕВАТ /waňš-awət kqrt/. A χīň = küʌ magyarázataként a kórszellem eufemisztikus waňš-awət iki 'Vanzevái öreg' nevét is említik. Félve tisztelt, magasrangú bálványszellem, a járványok előidézője. Mítoszai,

melyekben az alvilág megtestesítője, valamint kultusza egészen a keleti osztjákokig elterjedt. Vanzeváthoz csak az északi obi-ugorság egy része köti; itt a többi bálványhoz hasonlóan teljesen konkrét személy, ember és állat /bú ármadár/ alakkal. Állandó szent helye sümet-ňöλ mellett van, meghatározott időközönként szokásban volt Vanzevát környéki ideiglenes helyére szállítani.

- 1/b sət xĩh//küλ xoxλəm nəřən müw 'száz kórszellem /ördög/ futotta bűnhődéshozó föld' ill. sət xĩh/küλ xoxλəm xĩhən/küλən müw 'száz kórszellem/ördög futotta kórszellemes/ördögös föld' = /?/ Сумутһөлы /sümet-ňöλ, aj wahs-awət/. A megnevezés a kórszellem állandó szent helyére utal. Mivel a falu egyik neve egybeesik az előzőével, nem világos, hogy melyik formula melyik falura vonatkozik. sümet-ňöλ közelében van a kórszellem hasonló funkciójú fivérének, kür ĩλpi ĩki 'láb alatti /azaz alvilági/ öreg'-nek a szent helye is.
2. töxλən/märkən sĩri wörtən müw 'szárnyas/felsőszárnyas nemzetségű fejedelemlhősös föld' ill. töxλən/küra /sic!/ sĩri wörtən müw 'szárnyas/lábas nemzetségű fejedelemlhősös föld' = Чуелы /šũjəl kqrt/. A falu töxλən ĩki 'szárnyas öreg' nevű, sas alakú bálványával kapcsolatos. Ennek egyik "fivére" Tugijaniban van, ahol az őhöz tartozó Szeburovokat töxλən sĩri jcx 'szárnyas nemzetségű nép'-nek nevezik.
3. sĩxəλ/le//kami/le/ wöxi süλtaŋ müw 'fűzfa/kami-ezüst szikrás /?/ föld'; a közvetlen falumegnevezésekhez hasonló szerkezettel: sĩxλən jũx aj kqrtije 'fűzfa kis falucska' = Рэзань /räsən kqrt/. sĩxəλ jũx = säxəλ jũx 'egy fűzfafajta', más adatközlők a sĩxəλ szót nem tudják értelmezni. Az éneknyelvben säxəλ/le/ jũxi/kami/le/ wöxi süλtaŋ nari aki 'fűzfa/kami-ezüst szikrás /?/ kard öreg'-nek nevezett, énekesmadár alakúnak hitt bálvány nevéből származik a formula. A falu lakóit jũx kqrtən ne/xq 'fa falusi nő/férfi'-nak is mondják.

4. Λaj/pīt xqləx teləp mūw 'fekete/sötét hollóval tele föld', variánsai: Λaj/pīt xqləx teləp wəš 'fekete/sötét hollóval tele város', Λajen/pīt/Λa/ xqləx jām/wqŋ wəš 'fekete/sötét holló jó/nagy város' stb.; idéző-énekekben ser. taj xuləx əməstə pītə juxpə juxəŋ nōt 'fekete holló lakta, sötét fá-jú fás földnyelv' xuly aken əməstə pīt nəxər jux tīnəŋ awət 'holló bácsi lakta, sötét cirbolyafa drága folyófok' = ПОЛНОВАТ /pɔΛŋ-awət kqrt/. A formulák a "Holló öreg" /xqləx iki/ nevű, holló alakúnak vélt bálványra utalnak. Parallelizmusokban néha előfordul a falu alacsonyabb rangú bálványának, naŋk iki 'vörösfenyő öreg'-nek a neve is.

5/a Λapət/xqŋ tqrəm ɔrtəm mūw '7/6 isten osztotta föld', sok variánsa van, pl. Λapət/xqŋ tqrəm nərəŋ mūw '7/6 isten bűnhődéshozó földje', Λapət/xqŋ tqrəm wqŋ mūwije '7/6 isten nagy földecskéje' stb. = ТУГИЯНЫ /tük jak/əŋ/ kqrt/. A helybéli Griskinekhez tartozó, magas rangú xərəŋ iki 'erdei öreg/?/' bálvánnyal függ össze, aki a monda szerint a földet az istenek közt felosztotta. Egyesek szerint magas rangja jeleként nincs is állat alakja, mások éneknyelvi nevéből təw/sūs xələw wətməŋ xq 'tavaszi/őszi sirály-[ként széltől] fútt férfi'/ következtetve sirály alakúnak vélik. Néha előfordul a falunak a Griskinek tūnkas sīr 'tungúz nemzetség' megnevezéséből származó tūnkas sīr xq sīrəŋ mūw 'tungúz nemzetségű ember sokszínű /?/ földje' megjelölése is. CSERNYECOV szerint a Griskinek elvoglósodott evenkik⁷; jelenleg osztjákul beszélnek és annak is tartják magukat. A faluban a 40 éven aluliaknál Λ > t /fel-tűnően gyakran gyenge ejtésű D/ váltás van folyamatban, a magánhangzó-rendszer kazimi.

5/b Felső Tugijaninak ugyanez a megnevezése, de egyes énekekben a konkrétizáló aj jōxan əw aj kqrtije 'kis folyó torkolati kis falucska' formulát is hozzáteszik a hegyi oldalon az Obba ömlő keran səjəm 'Szalu patak'-ra utalva.

6. Λantəŋ/xŭΛəŋ wəjət nərəŋ jŋk/mŭw 'táplálékos/halás mezei oldal bűnhődéshozó vidéke/földje' = Паштары /păștar kərt/. Onnan ered, hogy a falu a lapos part felőli /wəjət pelək/ Kis-obi /wəjət as/ folyóág mellett fekszik. Más variánsokban előfordul Λantəŋ/xŭΛəŋ paštar nərəŋ mŭw 'táplálékos/halás p. bűnhődéshozó földje' alakban is, ill. bálványa nevével: Λantəŋ/xŭΛəŋ pašət nərəŋ mŭw 'táplálékos/halás p. bűnhődéshozó földje'. Bálványa, pășt iki 'p. öreg', CSERNYECOV szerint a munkeszi vogul toxləŋ pastər sāt ɔtər 'Szárnyas Paszter 7 fejedelemhős' fivéreinek legidősebbike⁸. Bagoly alakúnak tartják, amit Kaz. tăΛ/Λŭŋ maŋla sewpi aki 'téli/nyári bagoly hajfonatú [szépségű] bácsi' nevei is tükröz.
7. vog.obi šopər/kāmi olən noxləŋ mā 'sopər/kami ezüst ... föld' = /??/ НОВИНСКАЯ /vog. iΛpi pəyəl, osztj. Kaz. jŋp kərt/, magyarázatát nem ismerem. Vogul falu.
8. karəŋ/səməŋ sōpri nərəŋ mŭw 'kérges/pikkelyes béka bűnhődéshozó földje', variánsai: karəŋ/səməŋ sōpri aj kərtije 'kérges/pikkelyes béka kis falucska', vog.obi kərəŋ/sāməŋ soprəŋ narən suri 'kérges/béles gyökerű bűnhődéshozó suri' -- az adatközlő a 'béka' jelentést nem ismervén 'föld feletti gyöker'-nek magyarázza a sopri szót = Сурейские /sŭri kərt/. A falu béka alakúnak képzelt haras ŋmi 'n. asszony' bálványával kapcsolatos. Parallelizmusként az alacsonyabb rangú šes/kami wōx jŋrəŋ tqrəm 'háncs/kami ezüst áldozatú isten' bálvány nevéből alakult šesΛaw/kami wōxi jŋrəŋ mŭw 'háncs/kami ezüst áldozatos föld' formula is előfordul.
9. vog.obi māh luv ɔwəl sirəŋ mā, osztj. kaz. aj Λɔw ɔləŋ sŋrəŋ mŭw 'kis ló nemzetségű /?/ föld' = Везакары /vog. jalp ūs, osztj. jem wəš/. Vogul falu, CSERNYECOV szerint a pör frátria központja. A falunak és a frátriának fő bálványa vog. jalp ūs ɔjka, osztj. jem wəš iki 'Szent városi /Vezsakari/ öreg', más néven vog. konsiŋ ɔjka, osztj.

künšəŋ ɔjka/iki 'karmos öreg'; medve alakú, de egérré is tud változni. Igen magas rangú, nagylelkű segítője az embernek betegség vagy veszély esetén. Hétéves periódusokban télen 3 hónapos, medveünnephez hasonló ünnepséget volt szokásban tiszteletére rendezni. A formulában a lómotívum e bálvány szent helyére, a magas parti, ló alakúnak tartott hegyhátra utal, ahol egy régi városka romjait meg is találták. Ezt a helyet a kultikus énekekben Kaz. mǎnti/xoxəʎti ʌɔw xōraʎ mǔw 'menő/futó ló formájú föld' ser. mǎntə xuxətə tɔw xōrpa wəʃ 'menő/futó ló formájú város' névvel illetik. A honos Kosztyinokat aj tɔw ɔtəŋ sīrəŋ ne/xu 'kis ló nemzetségű nő/férfi'-nak nevezik.

II. Serkáli osztják nyelvjárású falvak

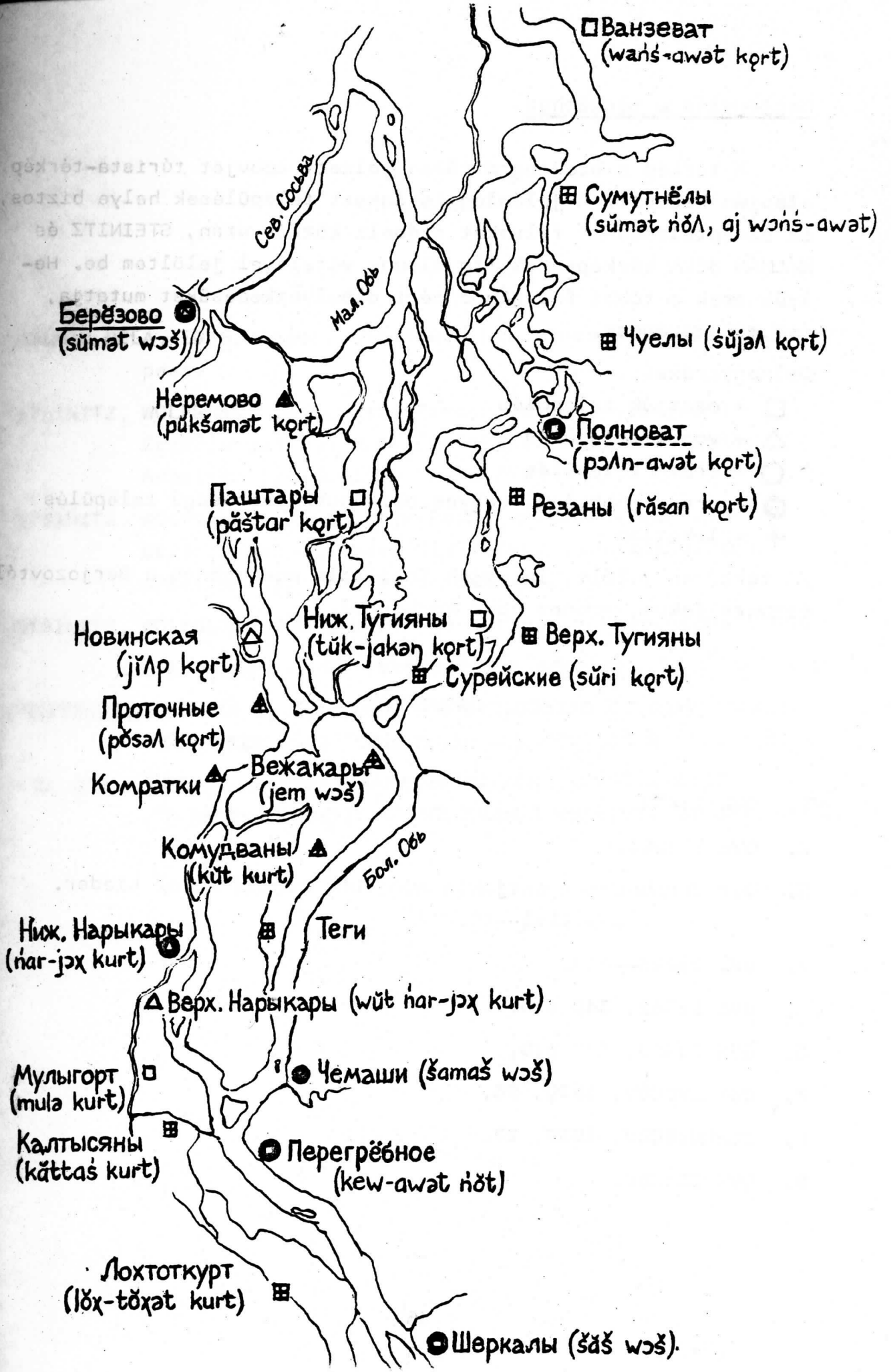
10. tapət-jan/xut-jan ɛwəʃ ɔməstə mǔ '70/60 š. lakta föld' = Мулырот /mule kurt/, neve a halászsas alakúnak tartott ɛwəʃ ɔjka 'š. öreg' bálvánnyal kapcsolatos.
11. āt xɔwtəm lule/tɔxtəŋ tixət xōwə paj 'magától felbukkant /zsombékon levő/ kis/nagy búvármadár fészek /vízen/ lebegő halma' = a Калтысяны /kǎttas kurt/ melletti, kǎttas imə/əŋkə 'Kaltész asszony/anya' főistennő szent helyének neve. Az istennő a születendő gyerekek számát és életkorát határozza meg, kultusza rendkívül kiterjedt. Állat alakja nőstény-nyúl vagy hattyú. A szent hely a faluhoz közel fekszik, hogy a formulát gyakran a településre való utalásként is értelmezik.
12. tunten/wasen pǔn xu wǔšəŋ jǐŋk 'lúd/récetoll /ember/ átkelő vidék' = Лохтоткурт /lōx-tōxət kurt/. A honos Tyebityevek bálványával függ össze. STEINITZnél ennek neve tǔntijen pun xǔ wušəŋ ūrt 'Gäsefedermann, w.-Geist', mondája szerint először egy lúdtollon kelt át az Obon⁹. Kis-szoszvai adatközlőm, G. P. Szmolin, racionalizáltabban magyarázta a formulát: tunten/wasen pǔn wǔšəŋ tɔr 'lúd/récetoll átkelő áradmánytó' a falu melletti tó folklór neve, mivel madár-

vonuláskor az elhullatott tollakat a szél hajtja a vizén
 /təwijnə waset jöyətət, püntat pıttət, šit päta šite
nemijta 'tavasszal a récék megérkeznek, a tolluk hullik,
 ezért nevezik így'/. E tó mellett van a bálvány szent
 helye.

13. tapət-jan/χut-jan jušə jəχras jĭnk '70/60 úti elágazás
 vidéke' = Туңзингорт /tūñšən kurt/ Kis-Szoszva menti
 falu, a vadászösvények elágazásánál fekszik. Kultikus
 műfajokban tapət-jan/χut-jan šəwəš nərəŋ jĭnk '70/60 ű.
 bűnhődéshozó vidéke' néven is szerepel, ami šəwəš cĭka
 'š. öreg' nevű bálványa, a hasonló nevű muligorti bálvány
 fivérével kapcsolatos.

A Lohtotkurt-tól délre eső falvaknál Nizjamig van nyoma
 hasonló éneknyelvi településmegjelöléseknek, de az erős eloro-
 szosodás és adatközlők hiánya miatt ezek eredetéről nem sike-
 rült magyarázatot kapnom.

Az énekekben használatos a falvak közvetlen megnevezése
 is, de csak akkor, ha egy sornyi jelzős szerkezet előtagjában
 szerepel. Ennek 3 fő típusa van: /1/ a "falv, város" utótagú,
 amely elé általában a sor elején is kitett "töltő" jelző kerül,
 pl. aj pükšamət aj kərtemən 'kis Nerimovi kis faluban', wən
tük-jakən tām wən kərta 'nagy Tugijani nagy faluba'; /2/ a
 falunévvel alkotott birtokos szerkezetek, pl. aj mulə kurt
kərəš jām nőt 'kis Muligort magas szép földnyelve', aj süri
kərt aj/le/ kəlyəs 'kis Szuri falu kis holhoza'; /3/ a személyek
 szülőhelyét jelölő szerkezetek, pl. mulə kurteŋ aj saχarka
 'muligorti kis Zaharka', pəštar ne pĭlije 'pastari nő társacs-
 ka'. Az összes többi esetben a fent leírt falunév-formulák
 használatosak.

Megjegyzés a térképhez

A térkép a bibliográfiában jelzett szovjet turista-térkép alapján készült. A jelenleg is lakott települések helye biztos, az elnéptelenedett falvakat szóbeli közlés után, STEINITZ és KÁLMÁN BÉLA térképeinek figyelembe vételével jelöltem be. Helyük csak a többi falvakhoz mért elhelyezkedésüket mutatja, nem méretarányos.

Jelmagyarázat:

- - osztják település
- △ - vogul település
- - orosz település
- ⊕ - orosz többségű, vegyes obi-ugor kisebbségű település
- + - lakatlan

/A térképen jelölt, lakatlan Tegi falu nem azonos a Berjozovtól északra fekvő, azonos nevű községgel./

JEGYZETEK

1. OVE I:432.
2. OVE II:291.
3. Der Versbau der ostjakischen /und wogulischen/ Lieder.
OVE II:1--29.
4. OVE I:425--433.
5. OVE I:342, 349 stb.
6. OVE I:385, 389 stb.
7. CSERNYECOV, 1939, 26.
8. CSERNYECOV, 1939, 27.
9. OVE II:280.

IRODALOM

KÁLMÁN BÉLA, 1976. Wogulische Texte mit einem Glossar. Budapest.

STEINITZ, WOLFGANG, 1975. Ostjakische Volksdichtung und Erzählungen aus zwei Dialekten. Ostjakologische Arbeiten I., Budapest /OVE I/.

STEINITZ, WOLFGANG, 1976. Ostjakische Volksdichtung und Erzählungen aus zwei Dialekten. Ostjakologische Arbeiten II., Budapest /OVE II/.

STEINITZ, WOLFGANG, 1980. Beiträge zur Sprachwissenschaft und Ethnographie. Ostjakologische Arbeiten IV. Budapest.

ЧЕРНЕЦОВ, ВАЛЕРИЙ Н, Фратриальное устройство обско-угорского общества. Сб. "Советская этнография" № 2:20--42.

По Оби и Иртышу. Барнаул-Ханты-Мансийск-Омск-Салехард.
Туристско-экскурсионный водный маршрут. Москва, 1972.